

Türkiye’de Toplumsal Bir Kategori Olarak Yoksul Gençlik

Poor Youth as a Social Category in Turkey

Pınar Enneli¹

Özet

Bu makalede, Türkiye’de yoksul gençler üzerine yapılan araştırmaların, batılı örnekleri ile bir karşılaştırılması yapılacaktır. Genç nüfusun yoğun olduğu ve yoksulluğunda her geçen gün arttığı Türkiye’de yoksul gençlerin sorunlarına yönelik araştırmalar ve bu sorunlar için üretilen politikalar önemlidir. Gençlik araştırmaları batıda oldukça yol almıştır. Ama günümüzde yapılan araştırmalar öncülerinden birkaç noktada ayrılırlar. Birincisi daha öncekiler ağırlıkla okul eksenli araştırmalarken, şimdiki araştırmaların sorunlarını daha geniş bir platformda ele almaktalar. İkincisi, şimdiki araştırmaların büyük çoğunluğu gençlerin araştırmaya aktif katılımını sağlamaya çalışmaktadır. Üçüncü olarak gençlerin aktif katılımının yanında gençlerle ilgili resmi veya gayri resmi kuruluşların kendi aralarında ve de muhatap oldukları gençlerle işbirliğinin yollarını araştırmaktadırlar. Bütün bu öncelikler özel olarak gençlik araştırmalarında, daha genel olarak sosyal bilimlerin kapsamına giren araştırmalarda değişik metodolojilerin geliştirilmesine ve kullanılmasına olanak sağlamıştır. Bu özellikleri taşıyan araştırmalar Avrupa Birliği ülkelerinde son yıllarda oldukça fazla

¹ Yrd. Doç. Dr., A.İ.B.Ü, Sosyoloji Bölümü.

yapılmaktadır. Araştırmaların kapsam ve konu bakımından zengin olduğunu söylemeliyiz. Birçok farklı toplumsal yerlerden gelen gencin yetişkinliğe geçiş evresinde yaşam koşullarını daha detaylı anlamak ve bu çerçevede bu gençlerin olası sorunlarına onların da katılımıyla en iyi ve en verimli çözümleri bulmak bu araştırmaların temel amaçlarından sayılabilir. Böylelikle gençlerin sağlıklı bir yetişkinliğe geçiş sürecini yaşamalarının önünü açmak esas alınmıştır. Özellikle de risk altında yaşayan, dışlanmış, dezavantajlı gençlerin sorunlarına ilişkin yapılan araştırmalar dikkat çekicidir. Temel sayılı, bu gençlerin rahat bir yetişkinliğe geçiş tecrübesi yaşamaları onların birey olarak dışlanmışlıktan ve dezavantajlı yaşam koşullarından kurtulması anlamına gelebilir. Ülkemizde ise gençlik araştırmaları henüz bu kadar olmasa da yapılmaktadır. Dışlanmışlık ve yoksulluk araştırmalarının da gençler yan konusu olabilmişlerdir. Çoğu gençlik araştırmasının metodolojisi gençlerin aktif katılımını pek özendirir nitelikte değildir. Dahası çözüm önerileri kısmında farklı aktörleri (gençler, yerel yönetimler, STK'lar, vs.) bir araya anlamlı ve verimli bir biçimde getirdiklerini de söylemek güçtür.

Anahtar Kelimeler: Türk Gençler, Gençlik Araştırmaları, Yoksul Gençler, Gençlik Politikaları.

Abstract:

In this article, there will be a comparison between the studies about poor young people in Turkey and their western counterparts. It is especially important to study the poor young people and work on some policies in a country with a sizeable young population and severe poverty, such as Turkey. The young people have been studied for a very long time in the west. However, contemporary studies are different from the others in several points. First of all, prior studies usually focused on education issues, while the new ones discussed the youth issues on a wider platform. Secondly, most of the current works is about the active participation of the young people. Thirdly, these studies have focused on the ways of cooperation between the institutions and the young people to develop some policies. All these attempts help to

improve new methodologies not only in youth studies, but in social science in general. This type of studies has been done intensively in the European Union. Indeed, European studies have been rich both in content and subject. The main aim of these studies is to understand the nature of transition of the young people with various social backgrounds to adulthood and to find the best and productive solution to the young people's problem in this stage with their active participation. By doing this, the suitable policies will be developed to help the young people in their transition. Especially the studies on disadvantaged, excluded and vulnerable young people have been gain a firm ground. The basic assumption behind these researches is to help the disadvantaged and excluded young people to integrate into society when they became an adult. In Turkey, on the other hand, the youth studies have been a new area. The young people are only referred indirectly in the poverty studies. Most of the existing studies do not give any concrete suggestion about the way to encourage active participation of the young people. In fact, it is difficult to say that they found a way to bring different actors such as local governments, NGOs and young people together to develop policies.

Key Words: *Turkish Youth, Youth Studies, Poor Young People, Youth Policies.*

Giriş

Bu makalede Türkiye'de yoksul gençlerin sosyolojik olarak nasıl ele alındığı ve algılandığı irdelenecektir. Aslında, gençlik tanım gereği sadece Türkiye'de değil dünyada da üzerinde tartışılan bir konudur. Gençliğin nerde başladığı, çocukluğun nerde bittiği ve yetişkinliğin ne olduğu üzerine araştırmacılar kafa yormaktadırlar (Ansell, 2005). Gençliğin ne kadar biyolojik ne kadar kültürel ve sosyal bir olgu olduğuna ilişkin de tartışmalar vardır (Ansell, 2005). Yinede araştırmacıların anlaştıkları ortak birkaç nokta vardır. Bunlardan birincisi, gençliğin yetişkinliğe geçişte bir evre olduğu ve genelde de 15-24 yaş aralığını kapsadığıdır. Bu Birleşmiş Milletler ve

Avrupa Birliği'nin yetişkinliğe geçiş evresi olarak kabul ettiği standart bir yaş aralığıdır (Ansell, 2005).

Batıda gençler üzerine yapılan birçok araştırma mevcuttur. Gençler üzerine günümüzde yapılan araştırmalar onların bu geçişi nasıl sağlıklı bir biçimde yapacağı ve topluma en iyi şekilde entegre olmuş bireyler olabileceği üzerine yoğunlaşmıştır. Bu çerçevede gençlerin yetişkinliğe geçişte önlerine çıkan yapısal engellerin de neler olduğunun en iyi şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Bu yapısal engellerin en başında da yoksulluk gelmektedir. Yoksul gençlerin ileriki hayatlarında daha sağlıklı yetişkinler olması için politikalar geliştirilmesi özellikle batıdaki araştırmaların ana konularını oluşturmaktadır. Bunun en önemli koşulunun gençlerin kendilerine yönelik politikalar geliştirilirken aktif olarak sürece dâhil edilmeleri olduğu da özellikle vurgulanmıştır.

Özellikle son yıllarda uygulanan ekonomi politikalarıyla yoksulluğun arttığı, gelir dağılımı dengesinin yoksullar aleyhine sürekli bozulduğu ve nüfusun yarısından fazlasının da 25 yaş altında olan ölkemizde, yoksul gençler önemli bir toplumsal kategori olarak karşımıza çıkmaktalar. Ama ölkemizde özel bir kategori olarak bu gençler üzerine yapılan çalışmalar bir yana genel anlamda gençler üzerine yapılan çalışmalar da oldukça sınırlıdır. Bu makalede, Türkiye'deki bu araştırmaları batılı örnekleriyle karşılaştırarak gelişen gençlik araştırmalarına katkıda bulunmak ve bu araştırmalara yeni açılımlar getirmek amaçlanmaktadır.

Makale üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde batıda gelişen gençlik araştırmaları, özellikle yoksul gençler kapsamında detaylı bir şekilde tartışılacaktır. İkinci bölümde ise gelişmekte olan ölkelerde gençlerin durumu ve araştırmaların tespitleri üzerinde durulacaktır. Son bölümde ise, Türkiye'deki gençlik çalışmalarını üzerine yoğunlaşılacaktır.

Batıda Gençlik Araştırmaları

Gençlerin yetişkinliğe geçişini konu alan birçok çalışma okul hayatından iş hayatına geçişi analiz etmeye yoğunlaşmış ve daha çokta sosyal sınıfın etkisinin altını çizmiştir. Örneğin, Roberts (1975) 'fırsat yapısı' kavramını bu çerçevede kullanmıştır. Ona göre bireylerin kariyer seçimleri içinde buldukları fırsat yapısıyla şekillenirler, önce okulda sonra da iş hayatında. Bu çalışmalar işçi sınıfından gelen çocukların kısıtlı olanaklarından dolayı düşük beklentileri üzerinde yoğunlaşmıştır (Reynolds, 1976; Mungham, 1976; Willis, 1978; Timms, 1978). Furlong (1992) genç insanların beklentilerini aile ve okulda kazandıkları tecrübelerinin şekillendirdiğini ve sonuçta gelecekteki sosyo-ekonomik statüleri hakkında daha iş piyasasına girmeden bir fikirlere olduğunu söylemektedir. Öte yandan, Coles (1995) a göre okuldan iş hayatına geçişte genç insanların var olan iş piyasasındaki kısıtlamalara rağmen bazı kariyer seçenekleri olabilir.

Bütün bunların yanında 1990ların ortasından itibaren 'risk' toplumu tartışmaları kapsamında yetişkinliğe geçişin bireysel karakteri üzerine çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan biri olan Roberts'ın (1995) çalışmasında iki tür bireysellikten bahsedilmekte: aktive ve pasif bireysellik. Aktive bireysellikte bireyler çok erken yaşlarda bir amaç belirlerler, örneğin doktor olmak, ve bunun için ne gerekirse onu yapmaya çalışırlar. Pasif bireysellikte ise bireyler herhangi bir plan dâhilinde hareket etmezler, çevrelerinde onlara sunulan olanakları kabul ederler veya reddederler, ama ne olursa olsun hayat hikâyeleri çevreleriyle belirlenir. Bu teoriye göre, bireyler kendi hayatlarıyla ilgili riskler alırlar. Belirli kararlar verirler ve bunların sonuçlarında ya ödülleri toplarlar ya da cezalandırılırlar. Roberts (1995: 117) günümüzde insanların yaşam yolculuklarını güvenilir bir harita olmadan yaptıklarını da ekliyor. Hepsini eskiden bütün sınıfın bir arada seyahat ettiği tren veya otobüs

yerine özel arabalarda seyahat etmekte. Bazıları bu seyahati bisikletle veya yaya yaparken, öbürleri sosyo-kültürel sermayelerinin kendilerine verdiği avantajla daha güvenilir bir seyahati yaşamakta. Ama sonuç olarak hepsi risk almaktalar. Devadason (2006) benzer şekilde günümüz gençliğinin, hayatta elde edilen başarıları veya başarısızlıkları bağımsız ve otonom bireyselliklerinin bir sonucu olarak gördüğünün altını çiziyor. Dahası özellikle işçi sınıfında veya etnik azınlıklardan gelen gençlerin yapısal kısıtlamalardan haberdar olduğunu ve bunun bazıları başarı yönünde motive ettiğini de belirtiyor (Devadason, 2006: 167).

Bu çalışmalarda yetişkinliğe geçişte risk alma gibi bir takım olguların altı çizilirken, bir yandan da genç insanların yetişkinliğe geçişinin günümüzde artan ölçüde tek bir kalıpta olmadığını (ki tren ve otoyol benzetmesinde bunu Roberts (1995) da belirtiyor), daha uzun ve belirsiz bir süreç sonunda gerçekleştiğinin üzerinde duruluyor (Furlong and Cartmel, 1997). Araştırma bulguları ayrıca iyi mesleki derecelere sahip ayrıcalıklı altyapılardan gelen vasıflı gençler ile artan ölçüde dezavantajlı ve sosyal olarak dışlanmış öbürlerinin arasındaki uçurumun giderek açıldığını da gösteriyor (Britton ve diğerleri, 2002; Enneli ve diğerleri, 2005).

İşte bu atmosferde, bireysel azimle genç insanların yapısal zorluklara rağmen (sınıfsal, etnik, sosyal cinsiyet temelli vs.) başarılı bir yetişkinliğe geçiş yaşayabilecek olmaları söylemi gençler üzerine geliştirilen politikalara da yansımıştır. Bu çerçevede örneğin Nisan 2001 de İngiltere’de ‘Connexion’ adı altında yeni bir servis hizmete kondu. Bu yeni servisin amacı bütün genç insanları yetişkinliğe geçişte seçimleri konusunda bilgilendirmek ve bu süreci en rahat şekilde yaşamalarını sağlamaktır. Özellikle de sosyal olarak dışlanmış gençlere bireysel olarak kendilerini geliştirme fırsatları sunmaya çalışan bu servis, bu doğrultuda birçok

kuruluşla ortak çalışmalar yürütmekte, örneğin sosyal hizmet servisleri, genç suçlularla ilgilenen kurumlar, genç bağımlılarla ilgilenen kuruluşlar vs. Connexion özellikle de 'NEET' (not in education, employment or training) (eğitime devam etmeyen, işsiz ve herhangi bir kursa kayıtlı olmayan) kategorisindeki gençleri hedeflemiştir (Bynner ve Parsons, 2002; Yates ve Payne, 2006). İngiltere, gençlere özel bu tür programlar geliştirme konusunda oldukça yol almıştır. Hatta 'Connexion' gibi servislerin etki alanları ve hangi noktalarda sorunlar olabileceği üzerine dahi araştırmalar yapılmaktadır. Örneğin, NEET kategorisinin işe yaramadığı çünkü bu kategoriye giren herkesin farklı hayat hikâyeleri olabileceği, dahası bunun bir negatif etiket olarak birçok genci haksız yere damgaladığı görüşü dile getirilmiştir. Bir de buna eğitime devam eden, çalışan veya bir kursa devam eden risk altındaki insanları dışladığı da tespit edilmiştir (Yates ve Payne, 2006: 331). Dahası, bir çok genç yetişkinliğe geçiş evresinde NEET kategorisinde devamlı kalmıyor, onun yerine zaman zaman bu tecrübeyi yaşıyorlar (Enneli, 2005: 19-28).

Daha sonra yetişkinliğe geçiş tartışmaları dışlanma literatürü ile iç içe girmiş ve birçok dezavantajlı genç üzerine araştırmalar yapılmıştır. Özellikle ESRC (Economic and Social Research Council) bu çerçevede 'Gençlik, Vatandaşlık ve Sosyal Değişim' programı kapsamında 17 projeye para aktarmıştır (www.tsa.uk.com/ycsc). Bunun yanında bağımsız araştırma vakıfları da gençlik konusunda yapılan araştırmalara sponsor olmuştur. Bu araştırmalar özellikle marjinal gençleri, ki bunların içinde homoseksüel gençler üzerine yapılanlar (Valentine ve diğerleri, 2002) ve Afrikalı Karayipliler'le Pakistanlı gençler üzerine yapılan çalışmalar sayılabilir (Harris ve diğerleri, 2002), konu almıştır.

İngiltere dışındaki Avrupa Birliği ülkelerinde de gençlik çalışmaları ve gençlere yönelik geliştirilen programlar mevcuttur. Connexion ve benzeri servisler başka Avrupa Birliği ülkelerinde de uygulamaya konmuştur (Riele, 2006). Avrupa Birliği Altıncı Çerçeve Programı kapsamında 'Ufuklar ve Mozaik' başlıklı alt program çerçevesinde Avrupa Birliği birçok ülkede ve Türkiye'de projeleri finanse etmiştir (Şen, 2005). Şen'in bu araştırmasını ikinci bölümde ele alacağız.

Avrupa Birliği'nin, sınırları içerisinde yaşayan gençlerin sorunlarına ilgisi yeni değildir. Bu konuda 1985 yılında bakanlar düzeyinde Strazburg'ta gerçekleştirilen ilk konferansı 1988 deki Oslo, 1990 da Lizbon, 1993 de Viyana, 1998 Bükreş ve 2002 Selanik konferansları izlemiştir. Bu toplantıların sonunda Avrupa Gençlik Merkezi, Avrupa Gençlik Politikaları Çerçeve Programını hazırlamıştır (Siurala, 2004). Budapeşte'de 2004 yılında Avrupa Gençlik Araştırmaları Komitesi 33. toplantısını bu çerçeve programı konusunda yapmıştır. Siurala (2004: 8-9) bu toplantıya sunduğu bildiriye bakanlar düzeyinde yapılan toplantıların ana fikrini şöyle özetlemiştir:

Gençlik politikaları gençlerle ilgili farklı sektörlerin yaptıklarının bir toplamı değildir, daha çok farklı sektörleri içine alan bilinçli ve kapsayıcı politikalar. Bu politikalar gençlerle ilgili servislerin ve öbür sektörlerin işbirliği ile oluşturulmalı ve sürece gençlerin kendilerinin katılımı da sağlanmalıdır.

Bu ana çerçevede de ileriye yönelik önerileri de birkaç maddede toplamıştır. Bunlardan birincisi gençleri sadece belirli servislerin pasif alıcısı olarak görmekten çok, onları her konuda görüşlerini belirtme hakları olan vatandaşlar olarak görmek. İkincisi, dezavantajlı ve pasif genç insanları katılımcı yapıya dâhil etmek. Çünkü bazı gençler politikayla ilgilenip, oy

verirken, arkadaşlarıyla politika tartışırken ve bir takım politik aktivitelere katılırken, diğer bazı gruplar bu tür şeylerle hiç ilgilenmemektedir. Dolayısıyla ilgisiz kalan gruptakilerin katılımı sağlanmalıdır. Üçüncü olarak gençlerin yeni katılım biçimlerine karşı duyarlı olmak. Örneğin gençler artık internet, medya vs. yoluyla daha kısa süreli, konu odaklı ve bireysel politik katılımı benimsiyor. Bu belki de temsili demokrasi yapısına aktif bir katkı sağlayacaktır. Dördüncü olarak, katılımcı yapı yeterli olmaya bilir. Bunun yanında gençlerin 'Ben kimim? Hayattan ne istiyorum?' gibi moral ve politik konularda kendi aralarında, aileleriyle ve öğretmenleriyle vs. tartışabilecekleri, açık iletişim kanallarının yolları bulunmalıdır. Son olarak, bu konularda araştırmalara ve araştırmaların sonunda ortaya çıkan sonuçların duyurulmasına, Avrupa sınırları içerisinde iyi uygulamaların başka araştırmacılarla paylaşılmasına ihtiyaç vardır (Siurala, 2004:25-26).

Aslında, buna yönelik araştırmalardan çıkan öneri paketleri de oluşmaya başlamıştır. Artık konuyla ilgili her hükümet programında ve her hükümet kuruluşunda gençlerin ve çocukların politikaların geliştirilmesi ve uygulanması sürecinde katılımının beklendiğinin altı çizilmektedir (Badham, 2004; Kay ve diğerleri, 2004; Pinkerton, 2004; Sinclair, 2004).

Gelinen noktada katılımın nasıl olacağı, ne tür metotların izleneceği, katılımın hangi seviyeye kadar çıkarılacağı halen tartışılmaktadır. Sosyal İçselleştirmeyi (Social Inclusion) Çocuklar ve Gençler İçin ve Onlarla Sorgulama serisinin final seminerinin katılımcıları (2004: 100) birçok alanda sınırlı bilginin ve anlayışımızın farklı disiplinlerden gelen bilim insanlarının işbirliğine dayanan araştırmalarla aydınlatılabileceğini belirtmişlerdir. Bunun yanında akademisyenler ile gençlerle çalışan kişilerin bir araya gelmesinde de yarar görmüşlerdir. Ayrıca araştırmanın farklı

evrelerinde gençlerin aktif katkısının değişik yollarla aranması gerektiğinin altı çizilmiştir.

Hill ve diğerlerinin (2004: 86-87) gözlemlerine göre yoksulluk ve sosyal dışlanma ile ilgili çalışmalar daha çok resmi istatistiklerin analizi veya anketler yoluyla yeni veriler toplamak gibi niceliksel teknikleri kullanırken, gençlerin katılım koşulları konusunda yapılan araştırmalar niteliksel veri toplama tekniklerini kullanmıştır. Bazıları niceliksel verinin kanıt toplamada daha kullanılabilir bir metot olduğunu savunurken, öbürleri niteliksel verinin konuya sürecin daha iyi anlaşılabilir kılınması açısından daha uygun olduğunu söylemektedirler (Hill ve diğerleri, 2004: 87). Öte yandan Hill ve diğerlerine (2004: 87) göre bu iki tekniği de bir arada kullanmak daha verimli sonuçlar verecektir.

Kay ve diğerleri (2004: 135) üç aşamalı bir katılım süreci metodu geliştirmişler. İlk aşamada küçük bir grupla (39 kişi) sorunları anlamak için konsültasyon yapılmış. İkinci aşamada grubun sayısı artırılarak (46 kişi) bire bir mülakat gibi birçok teknik kullanılarak ilk aşamada belirlenen sorunlar daha detaylandırılarak tartışılmış. Son aşama da ise sayı 105 kişiye çıkarılarak ilk iki aşamada elde edilen bilgiler ışığında kısa bir anket uygulanmış. Bu arada ilk aşama olan konsültasyon aşamasında iletişimin her yoluna açık olduklarını belirtiyorlar. Örneğin katılımcılar kendilerini daha iyi ifade etmek için bir Rap CD si yapmışlar.

Christensen (2004: 167) etnografik çalışmaların önemi üzerinde durmuş ve özellikle çocuklarla çalışırken daha araştırmanın başında yetişkin-çocuk güç dengesizliğini kırmak için araştırmacının kendini ve araştırmasını en anlaşılır biçimde açıklaması gerektiğini söylemiştir.

Elsley (2004: 157) sözel ve görsel tekniklerin kullanılarak geniş bir spektrumda veri toplanmasını önermiştir. Bu yolla gençlerin araştırma

sürecine kendilerini en rahat hissettikleri şekliyle katılabileceğinin üzerinde durmuştur. Bunun yanında araştırma bitince gençlere sonuç özetlerinin gönderilmesinin ve onlarla ilgilenen kuruluş temsilcileri ile de mülakatlar yapılmasının yararlı olacağını belirtmiştir.

Sinclair (2004: 111) hangi metodun kullanılacağına amaç ve kapsamla ilişkili olduğunu altını çizmiştir. Başka bir deyişle hangi metodun kullanılacağı sonuç itibarıyla hangi grup gençle, nerede ve ne amaçla araştırma yapacağı ile çok ilişkilidir.

Kısacası, son yıllarda gençlik araştırmalarında öne çıkan ana temanın, gençlerin sorunlarını, özellikle de dışlanmış gençlerin yetişkinliğe geçiş dönemindeki sorunlarını, anlamak için onların aktif katılımını sağlamak, dahası kendilerini ilgilendiren politikaların üretim sürecine de katılımlarının yollarını bulmak olduğu söylenebilir. Bu politikaları üretirken de ilgili kurum ve kuruluşların kendi aralarında en verimli koordinasyonu sağlamasını mümkün kılmak giderek daha fazla önemsenmektedir.

Gelişmekte Olan Ülkelerde Gençler ve Sorunları

Buraya kadar gençlik araştırmalarının batıdaki genel seyrini verdik. Dünya Bankası'nın *2007 Dünya Kalkınma Raporu; Kalkınma ve Gelecek Nesil* raporuna göre gelişmekte olan ülkelerde yaklaşık 1.3 milyar genç nüfus bulunmaktadır (World Bank, 2007: 2). Dünyadaki işsiz nüfusun yarısını gençler oluşturmaktadır (World Bank, 2007). Bu bağlamda gençler, gelişmekte olan ülkelerde yeni bir çalışma alanını oluştururken daha çok ekonomik olarak yoksul ve dışlanmış gençler üzerine çalışmaların yoğunlaştığı görülmüştür. Roberts (2003), eski komünist ülkelerdeki değişen sosyo-ekonomik koşulların, sosyal açıdan farklı nüfus grupları ortaya çıkardığı ve bu gruplardaki genç nüfusun yetişkinliğe geçiş sürecinin

Avrupa'dan farklı yaşandığı üzerinde durmuştur. Bu anlamda Doğu Avrupa ülkelerinde, gençlerin yetişkinliğe geçiş süreçlerinde Avrupa'dan farklı olarak işsizlik gibi risklerin daha fazla ve daha yıpratıcı olduğu belirtilmektedir.

Aynı durum, Dünya Bankası'nın (2007) raporunda da söz konusudur. Rapora göre gelişmekte olan ülke gençleri diğer ülkelere nazaran sağlık, eğitim, iş ve politik hayatta riskler ile karşılaşabilmekte ve bu riskler gençlerin ileriki hayatını daha fazla etkileyebilmektedir. Bu bağlamda bu ülkelerde de gençler ile ilgili çalışmalar yapılmaktadır. Yoksulluğun özel olarak gençler üzerinde çok daha fazla olumsuz etkilerinin olduğunu belirten bu çalışmalarda gelişmekte olan ülkelerdeki gençlerin karşılaştıkları yoksulluk ve işsizliğin sağlık dâhil eğitim alanına kadar çeşitli riskleri içerisinde barındırdığı ifade edilmiştir (Curtain, 2004; Ali ve diğerleri, 2006; Grant ve Furstenberg, 2007). Hanley ve Tulchin (2004) Güney Asya'daki gelişmekte olan ülkelerde yaşayan yoksul ve dışlanmış gençleri ekonomiye entegre etmenin en önemli konu olduğunun altını çizmişlerdir.

Birleşmiş Milletler, her yıl olmamak kaydıyla World Youth Report kitapları yayımlamaktadır. En güncel rapor ise 2007 raporudur. World Youth Report 2007-Young People's Transition to Adulthood: Progress and Challenges adlı raporda Asya, Sahra Altı Afrika, Latin Amerika, Orta Doğu ve Kuzey Afrika, Doğu Avrupa ve Bağımsız Devletler Topluluğu, gelişmekte olan küçük ada devletleri ve gelişmiş piyasa ekonomisine sahip devletlerin genç nüfus miktarları, gençliğin yetişkinliğe geçiş süreçleri karşılaştırmalı olarak analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerdeki koşulların yetişkinliğe geçişte oynadığı roller üzerinde durulmuştur (United Nations, 2007). Rapor, daha

çok gençlerde eğitim ve istihdam alanı üzerine yoğunlaşmış ve bu değişkenler söz konusu ülkeler açısından incelenmiştir.

Gelişmekte olan ülkelerdeki gençleri işsizlik ve yoksulluk bağlamında analiz eden çalışmaların yanında sağlık koşulları konusunda karşılaşılan riskler anlamında da araştırmalar mevcuttur. Bu ülkelerde, gençlerin sağlık koşulları iyileşmesine rağmen HIV virüsünden ölümün hala yaygın bir şekilde görüldüğü belirtilmektedir (Llyod, 2005: 168). Gençleri bu hastalıktan kurtarma yolunun okullara gönderilip eğitim alması olduğu üzerinde durulmaktadır. Sadece HIV anlamında değil, mutlu ve sağlıklı erişkinliğe geçişte okulun önemli rolleri olduğu da belirtilmektedir (Llyod, 2005). Ama, fakir ailelerde, erişkinliğe geçişin genellikle başarısız olduğu belirtilmektedir. Bu anlamda şartlı ödül ve yardım gibi ödüllerle okula gitmenin teşvik edilmesi gerektiği ifade edilmektedir (Llyod, 2005).

Yine yoksulluk ve gelişmişlik düzeyine bağlı olarak gelişmekte olan ülkelerde gençlerin suça daha meyilli olduğuna dair saptamalar da mevcuttur. Örneğin, Hagedorn (2007: 1-11) gençlik çetelerinin oluşmasının nedeni olarak küreselleşmenin getirdiği sosyo-politik ve ekonomik koşullara işaret etmekte ve bu oluşumların gelişmekte olan ülkelerde daha fazla olduğu üzerinde durmaktadır. Sheng'e (2004) göre Güney Asya'da yaşayan gençler şehirlerde, özellikle küresel ekonominin etkisiyle artan yoksulluğu ve bundan kaynaklanan umutsuzluğu yaşadıklarından terörizme kadar giden şiddet olaylarına daha açık hale gelebilmektedirler.

Görülen o ki gelişmekte olan ülkelerdeki gençler yetişkinliğe geçiş sürecini gelişmiş batılı ülkelerdeki gençlerden daha riskli ve problemlili yaşamaktalar. Bu çerçevede, onlar üzerine yapılan ve yapılacak araştırmalar en az batıdaki örnekleri kadar önem kazanmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerdeki bu çalışmalar daha henüz detaylı bir şekilde gençlerin politika

retme süreçlerine nasıl dâhil edilebileceği konusunda ve farklı sosyo-ekonomik altyapılardan gelen gençlerin yetişkinliğe geçiş sürecini nasıl tecrübe ettikleri konusunda pek yoğunlaşmış görünmüyor. Bu anlamda, makalede izleyen bölümde görüleceği gibi Türkiye'deki araştırmalar daha fazla yol almış görünüyor. Tabi batıda biriken bilgi ile kıyaslandığında halen yolun başındayız ve bir takım eksiklerimiz var.

Türk Gençliği Genelinde, Yoksul Gençler zelinde Yapılan Araştırmalar

lkemizde de özellikle son yıllarda gençlik sosyal bilimcilerin ilgi alanına girmeye başlamıştır (bakınız Birikim'in 2005 Ağustos Gençlik zel sayısı ve Yentürk ve diğerleri, 2008). Türkiye'deki ilk gençlik araştırmalarının birkaç noktada eksik kaldığını söyleyebiliriz. Öncelikle, her ne kadar gençliğin sosyo-ekonomik ve kültürel bir takım etmenler ile ayrıştığını ve genel bir gençlik tanımının yapılmasının zor olduğunu çalışmalarının başında belirtseler de, bu araştırmalar genel bir gençlik kategorisi üzerinden konuşmaktadırlar. Veya daha doğru bir deyişle bu farklılıkları ve etkilerini bunları yaşayan gençler açısından detaylı bir Şekilde ele almamaktadırlar. Örneğin, Kentel (2005: 13) gençleri birbirinden ayıran sosyo-ekonomik farklılıkları görmesine rağmen, çeşitlilikte bir genel gençlik kavramında ısrar eder izlenimi veriyor. Yine aynı Şekilde, Lüküslü (2005) 1960lardan 2000lere farklı gençleri birleştiren değişen zihniyet yapılarını gösterdiği makalesinde, yuppie ve tikki gibi bir takım kültürel kodların bütün gençler için anlamlı olduğunu savunmaktadır. Nemutlu (2008) benzer bir Şekilde gençler üzerine geliştirilen bir takım politikaların oluşma ve uygulama sürecinde gençlerin aktif katılımından bahsederken, farklı sosyo-

ekonomik altyapıdan gelen gençlerin bu katılımı nasıl sağlayacağı konusunu açıkta bırakmış görünüyor.

Türkiye'deki gençlik araştırmalarının sosyo-ekonomik ve kültürel etmenlerin yaratacağı ayrışmayı görüp teğet geçmesinin yanında ikinci eksik kaldığı nokta, gençlere yönelik niteliksel ve niceliksel verinin yeterince birikmemiş olmasıdır. Tabii burada daha yolun başında olduğumuz gerçeğini de unutmamak gerekmektedir. Örneğin, daha gençlere yönelik istatistiki veri tabanlarımız yok. Dolayısıyla bir takım sosyo-ekonomik indikatörlere göre genç nüfusumuzun profilini çıkaramıyoruz. Gerçi, Bilgi Üniversitesi Gençlik Araştırmaları merkezi bu konuda çalışmalar yapmıştır (Yentürk, 2007; Yentürk ve Başlevent, 2008). Ancak bu çalışmalarda verilen veriler Türkiye genelini ve bazı indikatörlerde birkaç büyük ili kapsamakta. Oysa bu veri analizlerinin ilçeler düzeyine kadar iniyor olması idealdir. Bu araştırmaların ortaya koyduğu tespitler yine de gençliğin karşılaştığı ana sorunları göstermesi açısından önemlidir. Örneğin, Yentürk ve Başlevent'e (2008: 347) göre, en yüksek işsizlik 20-24 yaş grubundaki gençlerde görülmektedir. Tarım dışı işsizlik bu grupta %23.8 olarak görülmüştür (Yentürk ve Başlevent, 2008: 349). Ayrıca, Türkiye'de gençlerin %26'sı ortalama gelirin altında gelir elde etmektedirler (Yentürk ve Başlevent, 2008: 357). Bu oran 25 Avrupa Birliği için %19'dur (Yentürk ve Başlevent, 2008: 357). Bir başka çarpıcı tespit de Türkiye'de gençlerin eğitime katılımının düşük olmasıdır (Yentürk ve Başlevent, 2008: 362). Yentürk ve Başlevent (2008: 377) genç işsizliğini azaltmak ve istihdamı arttırmak için şirketler için özel vergi muafiyetleri önermişlerdir. Ayrıca, sosyal içerme için, istihdam ve iş piyasası odaklı politikaların yanında vatandaş olarak gençlerin toplumsal süreçlere katılımının önünün açılması gerektiğini savunmuşlardır (Yentürk ve Başlevent, 2008: 360).

Türkiye genelinde gençlerle ilgili en güncel ve kapsamlı veriler, UNDP'nin Ulusal ve Uluslararası İnsani Gelişme Raporları çerçevesinde hazırlanan *Ulusal İnsani Gelişme Raporu Türkiye/2008: Türkiye'de Gençlik* raporunda yer almaktadır. Söz konusu rapor, NUTS sistemi ile belirlenen 12 ilde ve gençlerin aktif katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Daha sonrasında ise odak grup toplantıları yapılmıştır (UNDP, 2008). Rapor eğitim, istihdam, sağlık ve gençlik politikaları gibi konuları incelemiştir. Önemli tespitlerin başında, gençlerin yetişkinliğe geçiş süreçlerinin Türkiye'de oldukça zor olduğu ve gencin bu süreçte birçok problem ile karşı karşıya kaldığıdır. Bu problemlerde işsizlik, eğitim dışında kalma diye sıralanmıştır. Rapor, aynı zamanda 15-24 yaş arası genç kızlara ilişkin de istatistiki veriler sunmakta ve Türkiye'de yaklaşık 3 milyon genç kız ve erkeğin eğitim ve çalışma hayatı dışında olduğu için yok sayılarak adeta görünmez olduğunu ifade etmektedir (UNDP, 2008: 13). Aynı zamanda kırsal kesimlerde yaşayan ve töre cinayetine kurban giden gençlerde rapor kapsamında değerlendirilmiştir. Bu bağlamda son beş yılda 1.091 töre cinayetinin Türk polisi tarafından kaydedildiği ifade edilmiştir (UNDP, 2008: 45). Sonuç olarak bu rapor, Türkiye'nin bir gençlik politikası olmadığını ifade etmekte ve bu bağlamda politika önerileri sunmaktadır. En önemli önerilerden biri gençliğin sosyal ve özellikle siyasal alana katılımının artırılması olarak görülmüştür. İkinci olarak ulusal eğitim sisteminin gözden geçirilip revize edilmesi ve okullu oranının artırılması için daha fazla çalışmalar yapılması gerektiği ifade edilmiştir. En önemlisi, ulusal bir gençlik politikasının oluşturulması vurgusu yapılmıştır (UNDP, 2008).

Bunun dışında yapılmış olan küçük kapsamlı gençlik araştırmaları sayıca az da olsa vardır. Bu araştırmalar genelde anket formu ile veri toplama tekniği ile yapılmıştır. Örneğin Kazgan'ın İstanbul gençliği

araştırması bunlardan biridir (Kazgan, 2006). Bu gençlik araştırmasının öncüsü Kuştepe araştırmasıdır (Kazgan ve diğerleri, 1999). Kuştepe araştırmasında derinlemesine mülakat ve sözlü tarih toplama teknikleri bölgeyi tanıma adına bölgeyi bilenlere (taksiciler, marketçiler, yaşlılar vs.) uygulansa da, araştırmanın gençleri de içeren kısmı niceliksel veri toplama teknikleriyle yapılmıştır. Bu araştırmanın devamı niteliğinde olan İstanbul Gençliği araştırması ise tamamen 184 mahallede 18-25 yaş aralığında 1000 gence anket formu uygulaması yöntemiyle yapılmıştır (Kazgan, 2006: 23). Araştırmada, İstanbul gençliğinin sosyo-ekonomik profili çıkarılarak, siyasi eğilimlerden, toplumsal değerlere ve gençlerin günlük hayatına ilişkin memnuniyetlerine kadar bir çok alanda sorulara cevap aranmıştır (Kazgan, 2006). Çalışma daha çok betimleyici bir özellik ortaya koyar niteliktedir. Bundan sonraki benzer çalışmalara alt yapı hazırlaması bağlamında önemlidir. Araştırma bulgularından yola çıkılarak özellikle politika önerilerinde bulunulmamıştır ama bu da dediğimiz gibi araştırmanın daha sonraki araştırmalara alt yapı hazırlama işlevini daha ön plana çıkarmıştır.

Bu araştırmanın devamı niteliğinde Boratav (2005) Kuştepe'de 90 gençle odak grup çalışmaları yapmıştır. Odak grup çalışmasında gençlerin genç olmayı ve yaşadıkları bölgeyi nasıl algıladıkları yanında geleceğe dair umutları da tartışılmıştır (Boratav, 2005: 205). Bu araştırma, gençlerin daha çok erkekleri genç olarak gördüğünü, yaşadıkları sosyal hayattaki zorlukları çok iyi algıladıkları, el işi gibi kursların ve spor kulüplerinin gençlerin hayatında önemli bir yer tuttuğunu söylemektedir (Boratav, 2005: 219).

Bir başka gençlik araştırması Şen'in (2005) yukarıda andığımız araştırmasıdır. Araştırma liselerde okuyan gençlerin belirli konularda, özellikle de Türkiye Avrupa Birliği ilişkileri konusunda görüş ve düşüncelerini anlamak için ülke çapında birden fazla ilde yapılmış. Bu

araştırmada da yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanan veriler niceliksel analize tabi tutulmuş. Araştırma, daha çok farklı liselerden gelen gençlerin kültür ve kimlikle alakalı tutum ve fikirlerini ölçmeye yönelik yapılmıştır. Örneğin, imam hatip liseliler Müslüman Türk kimliğini benimserken, düz liseliler Türk kimliğini seçmekteler (Şen, 2005: 94). Hazırlanan rapor gençler hakkında bu tutum ve davranışlar temelinde ne gibi politikalar geliştirilebileceği konusunu okuyucuya bırakmıştır (Şen, 2005: 209).

Bu arada, ilk bölümde altı çizildiği gibi gençlerin yetişkinliğe geçişinde en önemli etmenlerden biri olan istihdam Türkiye'deki araştırmaların konusu olmuştur. Yentürk ve Başlevent'in çalışmasını ve Birleşmiş Milletler raporunu bu kapsamda ele alabiliriz (Yentürk ve Başlevent, 2008; UNDP, 2008). Bu çerçevede özellikle genç işsizliği üzerine çalışılan konulardan biri olmuştur. Örneğin, Çelik (2008) Ankara ve Gaziantep'te işsiz gençler ve aileleri üzerine yaptığı derinlemesine mülakat tekniğine dayanan araştırmasında, işsiz gençlerin sosyal devlet kapsamında yardım alamadığı için ailelerine daha fazla yaslandıklarını, bunun da özellikle yoksul ailelerde daha büyük bir yük olduğunun altını çizmiştir.

Bunların yanında özellikle son yıllarda oldukça marjinal gruplarla yapılan araştırmalarda vardır. Örneğin çalışan çocuklar, sokak çocukları vs. Bu kapsamda özellikle ILO – IPEC (International Programme on the Elimination of Child Labour) programı çerçevesinde yapılan araştırmaları ve yayınlanan kitapları burada anabiliriz (<http://www.ilo.org/public/english/region/eurpro/ankara/programme/ipec.htm>). Özellikle çalışan çocuklar konusunda yararlı bir arşiv oluşturma yolundalar. Yine Altıntaş'ın (2003) Ankara sokaklarında çalışan yaşları 7 ile 12 arasında değişen çocuklar üzerine yaptığı niteliksel araştırma da burada anılabilir. Çalışan çocuklar ve sokak çocukları üzerine yapılan bu

araştırmalar özellikle bu grubun marjinalleşme sürecine ışık tutsa da, daha geniş anlamda yoksul gençlerin yetişkinliğe geçiş sürecini anlamada pek aydınlatıcı olamayabilir.

Tabi bu arada, gençler bir de dışlanma ve yoksulluk araştırmalarının yan konusu olarak incelenmişlerdir. Örneğin Adaman ve Keyder'in (2006: 123-137) niceliksel araştırması sonuç ve öneriler kısmında genç nüfusun sosyal dışlanma açısından risk altında bir grup olduğunun altını çizmiştir. Ve bunun için gençlerin yaşadıkları kentler başta olmak üzere politik karar alma süreçlerine katılımının teşvik edilmesi gerekliliği belirtilmiştir.

Görüldüğü gibi gençler konusunda daha yeni yeni niceliksel ve niteliksel veriler toplanmakta ve bunlar da henüz farklı sosyo-ekonomik gruplardan gelen gençler temelinde sistematik bir gruplama yapmaya müsait görünmemekte. Türkiye'deki gençlik araştırmalarının görünen üçüncü eksiği, gençlerin aktif katılımını özendirici niteliklerde olmamalarıdır. Gerçi, yukarıda bahsettiğimiz Birleşmiş Milletler Raporu (UNDP, 2008) ve Yentürk ve Başlevent'in (2008) çalışmaları çözüm önerileri kısmında gençlerin aktif katılımının arttırılması gerektiğinin altını çizmiştir. Benzer şekilde, Nematlu ve Kurtaran (2008) gençlerin kendilerini ilgilendiren politikalara katılımlarının özendirilmesi için bütün ilgili tarafların biraraya getirileceği açık koordinasyon yöntemi dedikleri bir yöntem ile Türkiye gençlik konseyinin oluşturulması gerektiğinin altını çizmişlerdir. Ama tabi burada karşımıza yine kapsayıcı bir gençlik, niyet o olmasa da, çıkıyor görünüyor. Çünkü yoksul gençlerin bu aktif katılımı sağlaması zor görünüyor. Bu sayıları az da olsa birkaç araştırmada altı çizilen ortak bir nokta. Örneğin, Yentürk ve diğerleri (2007) gençlerin STK'lar aracılığı ile politika yapma biçimlerini gösterdiği araştırmalarında dezavantajlı gençlerin STK'lara olan ilgisinin az olduğunu dolayısıyla bu yolla politika yapma

biçimlerinden dışlandığını tespit etmişler ve bu sorunun çözülmesi yolunda bir eylem paketi sunulması gerektiğini söylemişler. Bu tespit yani gençlerin politikaya katılımının sağlanması gerekliliği Adaman ve Keyder (2006) tarafından da dile getirilmişti.

Öte yandan bu konuda çok eksikimiz var. Örneğin özellikle bu grup gençliği ilgilendiren meslek kazandırma kursları veya meslek lisesi eğitiminde yapılacak reformlarla ilgili öneri paketleri sosyal ortaklar denen MEB, sendikalar ve işverenlerin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak hazırlanmakta (Öke ve Winterton, 2006). Böyle bir proje servisin asıl alıcısı olan gençleri kör noktada bırakmakta.

Kısacası, bütün bu andığımız araştırmalar hedef aldığı gruplar, kullandıkları yöntemler, çözüme katkı şekilleri kapsamında uluslararası literatürde özellikle altı çizilen, gençliğin aktif katılımını gözeten ve özendiren niteliklerde görünmüyor. Dahası gençlerin sorunlarıyla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun yolları için de pek bir şey söylemiyorlar. Bunlar araştırmaların en önemli eksikleri olarak karşımıza çıkmaktalar.

Sonuç

Sonuç olarak, batıda özellikle yetişkinliğe geçiş kapsamında yer alan gençlik çalışmaları oldukça yol almış, değişik sosyo-ekonomik altyapılardan gelen gençlerin bu süreci nasıl yaşadığı ve sorunlarının ne olduğu üzerine oldukça fazla tartışma yapılmıştır. Bu çalışmalar belirli bir teorik ve pratik bilgi birikimine ulaşarak hem araştırmaların yapılma aşamasında hem de sonuçları itibarıyla üretilen politikalar düzeyinde gençlerin aktif katılımını öne çıkarmıştır. Tabii son yıllarda özellikle toplumsal dışlanmayı yaşayan gençler üzerine ayrıca gidilmiş ve onların sorunları daha öne çıkmıştır.

Özelikle Avrupa'da, ortak bir gençlik politikası ortaya koymak için çalışılmaktadır. Başka bir deyişle, hem sorunların sahibi ve üretilecek olası politikaların alıcısı olarak gençlerin her düzeyde aktif katılımı hedeflenmiş hem de bu politikaları bir üst kurul olan Avrupa Birliği bünyesinde yürütmek amaçlanmıştır.

Gençlik araştırmaları artık batıyla sınırlı kalmamaktadır. Özellikle nüfusunun yarıdan fazlasının genç olduğu ve yoksulluğun daha fazla hissedildiği gelişmekte olan ülkelerde de araştırmalar yapılmakta. Bu araştırmaların ortak özelliği daha çok işsizlik ve eğitim alanlarına yoğunlaşmaları ve gençliğin yetişkinliğe geçişte gelişmekte olan ülkelerdeki emsalleri ile kıyaslandığında daha fazla zorlukla ve problemle karşılaşılıyor olduklarının altını çizmeleridir. Buna ek olarak, bu araştırmalar özellikle AIDS gibi sağlık risklerini daha fazla ele almaktadırlar. Araştırma tekniği anlamında ve gençlerin katılımını özendirici politikalar geliştirme bağlamında bu araştırmalar batılı benzerlerinden henüz daha geridedirler.

Gençlik araştırmaları ülkemizde de yeni yeni yapılmaktadır. Gerçi henüz batı örneklerinde olduğu gibi konuyla ilgili sistematik bir niceliksel ve niteliksel bilgi birikimi yakalandığını söylemek zordur. Yinede, genç bir nüfusa sahip ülkemizde, genelde bütün farklı toplumsal kesimlerden gelen gençlerin ve özelde de sosyal dışlanma riski altında olanlarının hayat hikâyelerinin ve sorunlarının bilinmesi, çözüm yolları geliştirmek adına yol almak demektir. Böyle bir bilgi eğitim, sağlık gibi gençlerin yararlandığı hizmetlerin onların ihtiyaçlarına en uygun koşullarda sağlanması demektir. Dahası, böyle bir bilgi birikimi hizmet dağıtımını daha verimli bir hale getirmekle kalmaz, aynı zamanda iş piyasasında sadece işverenlerin ihtiyaçları gözetilerek ortaya koyulan bir takım uygulamalarda eksik kalan

arz tarafında olan gençlerin ihtiyaçlarının da dikkate alınmasında önemli bir adım olur.

Bunun yanında, gençler artık daha karışık ve daha uzun zaman alan bir yetişkinliğe geçiş dönemi yaşamaktalar. Araştırmalar bu geçişte gençler için kritik dönüm noktalarını saptayabilir ve bu dönemlerde özel stratejilerin geliştirilmesine yardımcı olabilir. Gençlerin aktif katılacağı bu süreç onları sorunun değil ama çözümün bir parçası yapacaktır. Bütün bunlar da ekonomik ve sosyal kaynakların verimli bir şekilde kullanılmasını getirir. Gençlerin, özellikle de yoksul ve sosyal olarak dışlanmış olan gençlerin, bu politika üretme süreçlerine aktif yolla katılımı ve ilgili kuruluşlarla yaratılabilecek bir koordinasyon marjinalleşme sürecini tersine çevirebilir. Bunun sonuçları da hiç şüphesiz toplumsal eşitliğe katkıda bulunur.

Kaynakça

- Adaman, Fikret ve Keyder, Çağlar, (2006) *Türkiye’de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma*, (http://www.ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf).
- Ali, T. O.; Imam, N.; Karim, R.; Selim, N. (2006) *Voices of the Youth: Findings from Youth Consultations in Bangladesh*, Research and Evaluation Division.
- Altıntaş, B. (2003) *Mendile, Simite; Boyaya, Çöpe... Ankara Sokaklarında Çalışan Çocuklar*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ansell, N. (2005) *Children, Youth and Development*, London: Routledge.
- Badham, Bill (2004) “Participation—for a change: Disabled young people lead the way”, *Children & Society*, Vol. 18, 143–154.
- Birikim, (2005) *Halleriyle İmajlarıyla Gençlik*, Ağustos, No.196.
- Birleşmiş Milletler (UNDP), (2008), *Türkiye 2008 İnsani Gelişme Raporu: Türkiye’de Gençlik*, Desen Yayıncılık, Ankara.

- Boratav, H. B. (2005) "Negotiating youth: Growing up in inner-city İstanbul", *Journal of Youth Studies*, Vol.8, No.2, 203-220.
- Britton, L.; Chatrik,B.; Coles,B.; Craig, G.; Hylton, C.; Mumtaz, S. with Paul Bivand, Roger Burrows, and Paul Convery (2002) *Missing Connexions?, The Career Dynamics and Welfare Needs of 16-17 Year-olds*, Bristol: Policy Press.
- Bynner, J and Parsons S. (2002) "Social exclusion and the transition from school to work: the case of young people not in education, employment, or training (NEET)", *Journal of Vocational Behaviour*, Vol. 60, No.2, 289-309.
- Christensen, P. H. (2004) "Children's Participation in Ethnographic Research: Issues of Power and Representation", *Children & Society*, Vol. 18, 165-176.
- Coles, Bob (1995) *Youth and Social Policy- Youth Citizenship and Young Careers*, London: UCL Press Limited.
- Curtain, R., (2004) *Youth in Extreme Poverty: Dimensions and Policy Implications with Particular Focus on South East Asia*, (<http://www.un.org/esa/socdev/unyin/workshops/curtain.pdf>).
- Çelik, K. (2008) "'My state is my father': Youth unemployment experiences under the weak state welfare provisions of Turkey", *Journal of Youth Studies*, Vol. 11, No. 4, 429-444.
- Devadason, Ranji (2006) "Class, ethnicity and individualisation: Young adult narratives of transition in two European cities", *Journal of Education and Work*, Vol. 19, No. 2, 153-169.
- Elsley, S (2004) "Children's Experience of Public Space", *Children & Society*, Vol. 18, 155-164.
- Enneli, P.; Modood, T ve Bradley, H. (2005) *Young Turks and Kurds – A Set of 'Invisible' Disadvantaged Groups*, York: Joseph Rowntree Foundation.
- Furlong, A. and F. Cartmel (1997) *Young People and Social Change*, Open University Press
- Furlong, Andy (1992) *Growing Up In A Classless Society?- School To Work Transitions*, Edinburgh: Edinburgh University Press.

- Grant, M. J. and Furstenberg, F. F. (2007) "Changes in the Transition to Adulthood in Less Developed Countries", *Eur J Population*, Vol. 23, 415-428.
- Hagedorn, John M. (2007) "Gangs, institutions, race, and space: The Chicago School revisited", In Hagedorn, John M. (ed.), *Gangs in the Global City: Alternatives to Traditional Criminology*, Illinois, USA.
- Hanley, Lisa M. and Tulchin, Joseph S. (2004) "Introduction", In Hanley, Lisa M., Blair A. Ruble and Joseph S. Tulchin (eds.), *Youth, Poverty, and Conflict In Southeast Asian Cities*, 1-7 (<http://www.wilsoncenter.org/topics/pubs/youth.poverty.conflict.pdf>).
- Haris, C.C.C.; Roach, P. and Thiara, R. (2002) "Emergent citizens? African Caribbean and Pakistani young people in Birmingham and Bradford", *ESRC Youth, Citizenship and Social Change Programme*, No: 12.
- Hill, Malcolm; Davis, J; Prout, A; Tisdall, K. (2004) 'Moving the participation agenda forward', *Children & Society*, Vol. 18, 77-96.
- Kay, E.; Tisdall, M.; Davis, J. (2004) "Making a difference? Bringing children's and young people's views into policy-making", *Children & Society*, Vol. 18, 131-142.
- Kazgan, G. (2006) *İstanbul Gençliği – Gençlik Değerleri Araştırması*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kazgan, G.; Kirmanoğlu, H.; Çelik, Ç.; Yumul, A. (1999) *Kuştepe Araştırması 1999*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kentel, F. (2005) "Türkiye'de genç olmak: Konformizm ya da siyasetin yeniden inşası", *Birikim*, Ağustos, 11-17.
- Lloyd, Cynthia B. (2005) *Growing Up Global: The Changing Transitions to Adulthood in Developing Countries*, Washington, D.C.: The National Academies Press.
- Lüküslü, G. Demet (2005) "1960'lardan 2000'lere gençlik tipleri: Maddecî başarıcı manager tipten yuppie ve tiki'ye", *Birikim*, Ağustos, 30-36.

- Mungham, G (1976) "Youth in pursuit of itself", In Mungham, Geoff and Geoff Pearson (eds.), *Working Class Youth Culture*, London: Routledge & Kegan Paul.
- Nemutlu, G. (2008) "Gençlik çalışması özne-özel sınıflandırma modeli", İçinde Yentürk, Nurhan, Yörük Kurtaran ve Gülesin Nemutlu (ed.), *Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 83-102.
- Nemutlu, G. ve Kurtaran, Y. (2008) "Gençlik çalışmaları temelinde gençlik politikaları önerileri", İçinde Yentürk, Nurhan, Yörük Kurtaran ve Gülesin Nemutlu (ed.), *Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 23-45.
- Öke, M. Kemal ve Winterton, Jonathan (2006) "Türkiye'de Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminde Sosyal Ortakların ve Sosyal Diyalogun Rolü", MEGEP /SVET Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Taslak Metin 23 Mart.
- Participants in the Final Seminar of the Series Challenging 'Social Inclusion': Perspectives for and from Children and Young People, (2004) "Setting the agenda: Social inclusion, children and young people", *Children & Society*, Vol. 18, 77-105.
- Pinkerton, J. (2004) "Children's participation in the policy process: Some thoughts on policy evaluation based on the Irish National Children's Strategy", *Children & Society*, Vol. 18, 119-130.
- Reynolds, D. (1976) "When pupils and teachers refuse a truce: The secondary school and the creation of delinquency", In Mungham, Geoff and Geoff Pearson (eds.), *Working Class Youth Culture*, London: Routledge & Kegan Paul.
- Riele, Kitty (2006) "'Youth 'at risk': Further marginalizing the marginalized?", *Journal of Education Policy*, Vol. 21, No. 2, 129-145.

- Roberts, Ken (2003) "Change and Continuity in Youth Transitions in Eastern Europe: Lesson for Western Sociology", *The Editorial Board of The Sociological Review*, Blackwell Publishing Ltd., 484-504.
- Roberts, Kenneth (1975) "The developmental theory of occupational choice: A critique and an alternative", In Esland, Geoff; Graeme Salaman and Mary-Anne Speakman (eds.), *People and Work*, Edinburgh: Holmes McDougall.
- Roberts, Kenneth (1995) *Youth and Employment in Modern Britain*, Oxford: Oxford University Press.
- Sheng, Yap Kioe (2004) "Youth and urban conflict in southeast Asian cities", In Hanley, Lisa M.; Blair A. Ruble and Joseph S. Tulchin (eds.), *Youth, Poverty, and Conflict In Southeast Asian Cities*, 37-54 (<http://www.wilsoncenter.org/topics/pubs/youth.poverty.conflict.pdf>).
- Sinclair, Ruth (2004) "Participation in practice: Making it meaningful, effective and sustainable", *Children & Society*, Vol. 18, 106-118.
- Siurala, Lasse (2004) *European Framework Of Youth Policy*, Draft paper presented at European Steering Committee For Youth (CDEJ) 33rd meeting in Budapest, 11 and 13 October, CDEJ (2004) 13, Council of Europe.
- Şen, Mustafa (2005) *Gençlik, AB ve Zıt Hisler: Bedenini İsterim Ama Ruhunu Asla, Türk Gençliği Konuşuyor: Gençlerin Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılım Süreci ve Üyeliği Üzerine Düşünceleri Projesi*, Türk Sosyal Bilimler Derneği.
- Timms, D. W. G. (1978) "Social bases to social areas", In Herbert, D. T. and R. J. Johnston (eds.), *Social Areas in Cities- Processes, Patterns and Problems*, Chichester: John Wiley & Sons.
- Valentine, G.; Skelton, T. and Butler, R. (2002) "Understanding marginalisation among young people", *Research Briefing, ESRC Youth, Citizenship and Social Change Programme*, Number 11, Autumn.
- Willis, Paul E. (1978) *Learning to Labour- How Working Class Kids Get Working Class Jobs*, Westmead: Saxon House.

World Bank, (2007) *World Development Report 2007: Development and the Next Generation*,

(<http://econ.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTDEC/EXTRESEARCH/EXTWDRS/EXTWDR2007/0,,contentMDK:21055591~menuPK:1489854~pagePK:64167689~piPK:64167673~theSitePK:1489834,00.html>).

Yates, Scott and Payne, Malcolm (2006) "Not so NEET? A critique of the use of 'NEET' in setting targets for interventions with young people", *Journal of Youth Studies*, Vol. 9, No. 3, 329-344.

Yentürk, Nurhan (2007) *İstatistiklerle Türkiye'de Gençlik*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Gençlik Çalışmaları Birimi (<http://genclik.bilgi.edu.tr/Default.asp?pageID=5>).

Yentürk, Nurhan ve Başlevent, Cem (2008) "Türkiye'de genç işsizliği: Etkileyen faktörler ve çözüm önerileri", İçinde Yentürk, Nurhan; Yörük Kurtaran ve Gülesin Nemutlu (ed.), *Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 345-378.

Yentürk, Nurhan; Kurtaran, Yörük; Nemutlu, Gülesin (2008) (ed.) *Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları*, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Yentürk, Nurhan; Kurtaran, Yörük; Uran, Şaylan; Yurttagüler, Laden; Akyüz, Alper; Nemutlu, Gülesin, (2007) *İstanbul Gençliği – STK üyeliği bir fark yaratıyor mu?*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi STK Eğitim ve Araştırma Birimi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Gençlik Çalışmaları Birimi, (<http://genclik.bilgi.edu.tr/Default.asp?pageID=5>).